Ministerie van Justitie en Veiligheid

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Programma Directoraat-Generaal Oekraïense Ontheemden

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.Rijksoverheid.nl/jenv

Datum
25 januari 2024

Ons kenmerk
5189121

nota

Lange termijn Verblijfsrecht en Terugkeer voor ontheemden uit Oekraïne

1. Aanleiding

De voortdurende oorlog in Oekraïne zorgt voor een aanhoudende instroom van ontheemden naar Nederland. De verwachting is dat dit op korte termijn niet zal veranderen. Dit onderwerp is voorheen tijdens de MCSM van 9 mei jl. en de MR van 12 mei jl. besproken en toen is ingestemd met de inzet van Nederland op verlenging van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) tot 4 maart 2025; de inzet van Nederland op het bevorderen van coördinatie vanuit de EU na afloop van de maximale doorlooptijd van de RTB; en het verder verkennen en uitwerken van de nationale terugvaloptie, namelijk een (niet)-tijdelijke nieuwe humanitaire vergunning, maar daarbij ook andere geschetste opties in beeld te blijven houden. Inmiddels is tijdens de JBZ-raad van 28 september jl. ingestemd met het voorstel van de Europese Commissie om de RTB te verlengen tot en met 4 maart 2025.

2. Geadviseerd besluit

U wordt gevraagd om in te stemmen met:

<u>Ondersteuning terugkeer</u>

1. Het verder uitwerken van verschillende terugkeerscenario's, bij voorkeur in EU-verband, waarbij ook nieuwe initiatieven/opties in relatie tot (vrijwillige) terugkeer en wederopbouw zullen worden onderzocht.
2. Het onderzoeken van de wenselijkheid, haalbaarheid, uitvoerbaarheid en de impact van het maken van onderscheid tussen veilige en onveilige regio's in Oekraïne bij verlenging van de RTB na 4 maart 2025; waarbij dit alleen mogelijk is in EU-verband.

<u>Normaliseren verblijf</u>

3. Het inzetten op waar mogelijk aansluiten dan wel overeenkomen van het voorzieningenniveau van ontheemden onder de RTB met dat van andere groepen in de samenleving, op in ieder geval de volgende onderwerpen: opvang, taal en inburgering, huisvesting, verstrekkingen, medische zorg, en onderwijs. Dit wordt nader uitgewerkt en (budgettaire) besluitvorming hierover wordt integraal bezien.

NB. Dit is geen limitatieve opsomming van onderwerpen. Doel is om zelfredzaamheid en participatie te vergroten. Hierbij is nadrukkelijk ook oog voor de juridische, uitvoeringstechnische en financiële aspecten.

4. Het continueren van de Nederlandse inzet op een EU-gecoördineerde oplossing voor verblijf van ontheemden uit Oekraïne na 4 maart 2025, waarbij gebruik van de RTB als rechtsbasis het meest haalbaar lijkt.

   Indien er niet tijdig een Europees besluit komt dan dienen er op korte termijn, medio 2024, een aantal aanvullende beleidskeuzes moeten worden gemaakt ten aanzien van een mogelijke nationale verblijfstitel. In de komende periode worden deze beleidskeuzes nader uitgewerkt.

3. Kernpunten

Het einde van de tijdelijke bescherming op grond van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) op 4 maart 2025 komt dichterbij. Om goed voorbereid te zijn op het mogelijk aflopen van de tijdelijke bescherming in 2025 werkt een interdepartementale werkgroep in afstemming met de VNG aan strategische beleidsopties voor het toekomstige terugkeer en verblijf van ontheemden uit Oekraïne.[1] Gegeven het onzekere en onvoorspelbare verloop van het conflict en de verwachting dat de ontheemden uit Oekraïne noodgedwongen voor een langere periode in ons land verblijven, is het zaak om in de eerste helft van 20245 tot een aantal beleidskeuzes te komen over de toekomst van de ontheemden in de Europese Unie (EU) en Nederland.

4. Toelichting

4.1 Terugkeer

Nederland zal daarbij inzetten - het liefst in Europees verband - op het maximaal ondersteunen van terugkeer van een groot deel van de ontheemden en werkt daarvoor verschillende scenario's uit. Hierbij kijken we ook naar nieuwe initiatieven of opties in relatie tot (vrijwillige) terugkeer of zoals hulp- en wederopbouwprogramma's. Eén van de belangrijkste redenen hiervoor is ook dat de ontheemden straks in Oekraïne kunnen gaan bijdragen aan de wederopbouw.

4.2 Verblijfsrecht

Nederland geeft de voorkeur aan een EU-gecoördineerde en geharmoniseerde aanpak van verblijf van ontheemden uit Oekraïne, na 4 maart 2025. De Europese Commissie inventariseert momenteel de mogelijkheden voor verblijf van ontheemden uit Oekraïne na 4 maart 2025 indien de situatie daarom vraagt. Hierbij wordt ook verkend of het mogelijk is om de RTB na 4 maart 2025 te blijven gebruiken. Nu het conflict voortduurt neemt tevens de noodzaak toe om het tijdelijke karakter van de voorzieningen voor ontheemden uit Oekraïne onder de RTB te herzien. De komende periode zal worden ingezet op het beter laten aansluiten dan wel overeenkomen met het voorzieningenniveau van ontheemden onder de RTB met dat van andere groepen in de maatschappij.

Naast een scenario waarin er een Europees gecoördineerde oplossing komt voor verblijfsrecht van ontheemden uit Oekraïne na 4 maart 2025, bereidt Nederland

[1] Kamerstuk II, 19637, nr. 3021.

zich ook voor op een scenario dat dit niet gebeurt en er dus op nationaal niveau maatregelen moeten worden getroffen. In deze verkenning naar een mogelijke nationale verblijfstitel wordt, naast een asielvergunning als mogelijke verblijfstitel, tevens gekeken naar de mogelijkheden van reguliere vormen van verblijf zoals op grond van arbeid, studie of een humanitaire status. Op korte termijn moeten een aantal aanvullende beleidskeuzes worden gemaakt ten aanzien van de duur van een humanitaire status en de rechten en plichten die deze status met zich meebrengt.

4.3 Financiële overwegingen

Afgesproken is dat de huidige verkenningen nog niet worden gebruikt voor budgettaire besluitvorming. Budgettaire besluitvorming volgt op een later moment en hiervoor zal de besluitvorming worden doorlopen.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1 Toelichting

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.